Täysistunto

Keskiviikko 14.9.2016 klo 13.59—19.33

8. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2015
Kertomus K 8/2016 vp
Valiokunnan mietintö UaVM 8/2016 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 8/2016 vp.

Keskustelu

17.58 **Matti Vanhanen kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uutena ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajana saan esitellä edustaja Kaikkosen puheenjohtajakaudella tehdyt kaksi vastausta. Ensin totean sen, että ulkoasiainvaliokunnalla ei ole huomauttamista tämän kertomuksen suhteen. Se on tämä päätösesitys. Pohjoismaiden neuvoston laajasta toimialasta nostan tässä esittelypuheenvuorossa esille lähinnä vain ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä havaintoja. Aiheiden käsittely on kiitettävällä tavalla viime vuosina lisääntynyt, ja ulkoasiainvaliokunnan puolesta painotetaan sitä, että on tärkeää käyttää myös se mahdollisuus, joka pohjoismaiseen yhteistyöhön liittyy, käydä keskustelua myös Suomen turvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä.

Kertomusvuonna 2015 keskeisimmät keskustelunaiheet liittyivät toisaalta Pohjoismaiden puolustuspoliittiseen yhteistyöhön, sitä käytiin lähinnä Nordefcon osalta, ja toisaalta itäiseen yhteistyöhön.

Itäisessä yhteistyössä viime vuonna tuli selviä taka-askeleita. Pohjoismaiden neuvoston itäisellä yhteistyöllä on yli 20 vuoden perinteet tiiviistä ja laaja-alaisesta yhteistyöstä Venäjän parlamentin kanssa sekä Luoteis-Venäjän lakia säätävien elinten kanssa. Viime vuonna yhteistyö oli edellisvuoden tavoin poikkeuksellisen vähäistä johtuen Krimin laittomasta liittämisestä Venäjään, mutta on erittäin valitettavaa, että kertomusvuonna Venäjä heikensi yhteistyön edellytyksiä julistamalla Pohjoismaiden ministerineuvoston Luoteis-Venäjän-toimipisteet ulkomaisiksi toimijoiksi. Käytännössä tämä on johtanut toimistojen sulkemiseen ja hankaloittaa yhteistyöprojektien hoitamista.

Pohjoismaiden neuvosto päivittikin Reykjavíkin täysistunnossa lokakuussa viime vuonna suuntaviivat Venäjän kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Päivitetyt suuntaviivat antavat realistisen ja toimivan lähtökohdan nykyiselle yhteistyölle. Huoli Venäjän demokratiakehityksen suunnasta sekä rauhan ja vakauden vastaisesta toiminnasta on aiheellinen, mutta samanaikaisesti ja huolimatta kiristyneestä maailmanpoliittisesta tilanteesta on erittäin tärkeää, että parlamentaarista vuoropuhelua ja diplomatiaa Venäjän kanssa jatketaan, vaikkei yhteistyötä voidakaan tehdä normaaliin tapaan.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta pitää myönteisenä myös neuvoston lisääntynyttä yhteistyötä Valko-Venäjän kanssa. Tämän jatkuvuuden varmistamiseksi oli Suomen kannalta hyvä, että järjestön Valko-Venäjän- ja Venäjän-raportoijan tehtävä pysyi Suomella Erkki Tuomiojan tultua nimitetyksi tehtävään Kimmo Sasin jälkeen.

Viime vuotta sävytti luonnollisesti myös pakolaiskriisi. Se heijastui kaikkiin Pohjoismaiden neuvoston kokouksiin. Kriisi vaikutti pohjoismaiseen vapaaseen liikkuvuuteen, kun rajatarkastukset palasivat väliaikaisesti osalle rajanylityspaikoista. Vapaa liikkuvuus on kuitenkin ollut erittäin pitkään yksi pohjoismaisen yhteistyön, sanoisin, myös kulttuurin peruselementtejä, ja ulkoasiainvaliokunta pitää hyvänä, että Suomi on valinnut aiheen ja siihen liittyen rajaesteiden poistamisen Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajuuskautensa yhdeksi läpileikkaavaksi teemaksi. On myös erittäin myönteistä, että rajaesteiden purkaminen oli Suomen parlamentaarisen valtuuskunnan yksi prioriteettiaihe viime vuonna. Katsomme ulkoasiainvaliokunnassa, että tiiviillä pohjoismaisella yhteistyöllä voidaan muun muassa tehostaa pakolaiskriisin alkusyihinkin vaikuttamista. Yhdymme myös neuvoston suositukseen kehitysavun pohjoismaisen yhteistyön vahvistamisesta ja edellytimme tätä valtioneuvostolta uuden kehityspoliittisen linjauksen käsittelyn yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että parlamentaarikkojen osallistuminen pohjoismaisen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tiivistämiseen Pohjoismaiden neuvoston piirissä on jatkossakin tärkeää.

18.03 **Katri Kulmuni kesk:** Arvoisa puhemies! Vuonna 2015 Pohjoismaiden neuvoston loppukautta etenkin sävytti keskustelu turvapaikanhakijoiden tilanteesta. Yhteispohjoismaisesti tuo tilanne kohtasi meitä aika nopeasti ja sitä ei oltu osattu odottaa mutta tilanne saatiin kuitenkin sitten yhteisen pohjoismaisen yhteistyönkin ansiosta hyvin hallintaan. Toki epävakaa tilanne jatkuu, ja esimerkiksi Turkin kesäinen vallankaappausyritys ja siitä seurannut epävakaa jatkumo luo kyllä semmoista pelkoa, miten nämä Euroopan unionin turvapaikanhakijoita koskevat mekanismit nyt sitten toimivat jatkossa. Toki ne juurisyyt ovat edelleenkin ratkaisematta, kun konfliktit jatkuvat Syyriassa, Irakissa ja Afganistanissa.

Kuitenkin pohjoismaisittain pikkuhiljaa mielestäni sitä keskustelua täytyisi saada siirtymään integraatioon ja siihen, miten me mahdollisimman hyvin nyt sitten niitä parhaita käytäntöjä voimme vaihtaa Pohjoismaiden kesken, miten se joukko, joka jää Pohjoismaihin oleskeluluvan saatuaan, saataisiin osaksi meidän pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaamme.

Pohjoismainen yhteistyö on Suomelle ja toivon mukaan jokaiselle Pohjoismaalle äärimmäisen tärkeää ja arvokasta. Siksi toivoisinkin, että myös kansallisissa keskusteluissa se näkyisi enemmän. Olemme tehneet pitkään valtavan hyvää yhteistyötä monelta eri alalta, mutta ehkä sitä pidetään jo niin vakiintuneena, ettei sitä aina edes muisteta tuoda esille ja ennen kaikkea niitä sen hyviä puolia. Kieltämättä pohjoismaiselta yhteistyöltä toivoisi myös ehkä suurempaa kunnianhimon tasoa ennen kaikkea kansallisessa keskustelussa. Toki me vankkumattomat nordistit, jotka olemme mukana pohjoismaisen yhteistyön tekemisessä monilla eri tasoilla, olemme uppoutuneet siihen korviamme myöten. Mutta se, että se olisi myös laajassa kansallisessa keskustelussa, on toki meidän vastuullamme. Mutta olisi hirvittävän tärkeää, että myös ministeriöt ja ministerit sitoutuisivat pohjoismaiseen yhteistyöhön, koska ne asiat koskettavat kaikkia hallinnonaloja. Ei ole kysymys ainoastaan siitä, että ne koskisivat pohjoismaisen yhteistyön ministeriä tai ulkoministeriä, vaan

joka ikisellä hallinnonalalla täytyy tehdä pohjoismaista yhteistyötä. Pohjoismaiden neuvosto on aika isokin koneisto, vaikuttava, ja siellä tehdään paljon asioita. Mutta siinä, miten asiat tulevat sitten kansalliselle tasolle toimeenpanoon, meillä on kyllä ryhdistäydyttävää.

Arvoisa puhemies! Arvostan sitä, että ulkoasiainvaliokunta omassa mietinnössään pitää pohjoismaista yhteistyötä suuressa arvossa. Ensi vuonna, kun Suomesta tulee Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtaja, on meillä kansallisestikin varmasti mahdollisuus nostaa pohjoismaisia teemoja enemmän keskusteluun ja Suomella ennen kaikkea osoittaa sitten sellaista pohjoismaista johtajuutta sen puheenjohtajuuskauden aikana. Ohjelman valmistelu on käynnissä, ja ensi viikolla Suomen valtuuskunta sitten tulevan vuoden puheenjohtajuuskauden ohjelmastakin toivon mukaan päättää.

Haluaisin tähän loppuun vielä nostaa esille rajaestekysymykset. Ne ovat olleet pohjoismaisella agendalla aina. Viime vuonnakin ne olivat siellä suuresti. Sitten kun Pohjoismaiden neuvostossa tehtiin organisaatiouudistusta ja päädyttiin siihen, että perustetaan tällainen uusi rajaestetyöryhmä, jonka toiminnassa nyt on kaksi valiokunnan jäsentä jokaisesta Pohjoismaiden neuvoston valiokunnasta, niin toivottavasti se saa rajaesteiden poistamiseen uutta vauhtia ja sellaista omistajuutta, että myös ratkaisuja syntyy, hyvässä yhteistyössä tietenkin rajaesteneuvoston kanssa.

Tärkeää olisi, että lainsäädäntömme valmistelutyössä aina otettaisiin huomioon myös pohjoismainen näkökulma ja siitä mahdollisesti aiheutuvat seuraukset rajaesteiden valossa, onko sellaisia olemassa, jos jokin lainsäädäntömuutos tai asetus annetaan. Suomessa itse asiassa tällaista lainsäädäntökäytäntöä on ollutkin, mutta se ei ole kyllä kovin laajaa ja yleistä. Toki olisi hienoa, että se Suomessa toimisi hyvin ja me saisimme sen leviämään myös muihin Pohjoismaihin ilman, että meidän täytyy aina sitten ratkoa niitä rajaesteitä, vaan me voisimme keskittyä niihin yhteisiin asioihin ja niiden edistämiseen eikä rajaesteongelmien ratkaisemiseen, jos niitä ei edes tulisi. Tämä olisi tietenkin tahtotila. — Kiitoksia.

18.09 **Juho Eerola ps:** Ärade talman! Suomi on pohjoismaisen yhteistyön valokeilassa tällä hetkellä ja tulevana vuonna. Suomi toimii Pohjoismaiden ministerineuvoston elikkä hallitusten puolella puheenjohtajamaana nyt tänä vuonna, ja ensi vuonna Suomi toimii puheenjohtajana Pohjoismaiden neuvostossa eli parlamenttiyhteistyön puolella.

Kaikki tiedämme, että Pohjoismaiden neuvosto on Pohjoismaiden parlamenttien välinen yhteistyöjärjestö, joka perustettiin olympiavuonna 1952. Neuvostossa on yhteensä 87 valittua jäsentä, joista Suomesta on 20 jäsentä ja sitten 20 varajäsentä. Mikään ei ole niin itsestään selvää kuin pohjoismainen yhteistyö. Kaikki ovat tästä asiasta samaa mieltä, ja kansalaisten tuki tehtävälle pohjoismaiselle yhteistyölle riippumatta alasta on aina vankka. Haluan nostaa kaksi asiaa esille: 1) tämän hetken ajankohtaiset aiheet Pohjoismaiden neuvostossa ja 2) Suomen tulevan puheenjohtajuuden Pohjoismaiden neuvostossa.

Tärkein ja isoin asia viime vuonna oli, kuten edellisissäkin puheenvuoroissa jo viitattiin, tämä turvapaikanhakijakriisi ja sen aiheuttamat haasteet pohjoismaiselle yhteistyölle. Pohjoismaat ovat tähän asti olleet edelläkävijöitä vapaan liikkuvuuden osalta, ja viime vuonna tilanne johti sitten siihen, että ensimmäistä kertaa moneen kymmeneen vuoteen rajoja vähän niin kuin suljettiinkin Pohjoismaiden välillä. Ulkoasiainvaliokunta toteaa mietinnössään, että "valiokunta katsoo, että tiiviillä pohjoismaisella yhteistyöllä voidaan tehostaa pakolaiskriisin alkusyihin vaikuttamista". Neuvosto käsitteli tätä turvapaikanhaki-

jakriisiä ja rajatarkastusten vaikutuksia pohjoismaiseen yhteistyöhön useammassakin neuvoston istunnossa. Lisäksi käytiin vuoropuhelua Pohjoismaiden hallitusten kanssa siitä, miten löydetään ratkaisu tähän tilanteeseen, ja on pakko huomauttaa, että esimerkiksi nämä rajatarkastukset, mitkä sitten Tanskan ja Ruotsin välillä ja Saksaan päin tulivat, tapahtuivat suunnilleen muutama viikko Islannissa käydyn täysistunnon jälkeen, kun ulkoministerit ja pääministerit olivat siellä olleet keskustelemassa meidän parlamentaarikkojen kanssa.

Pohjoismaiden neuvosto käsittelee yhä enemmän ulko- ja turvallisuus- ja myös puolustuspoliittisia kysymyksiä, ja nämä kysymykset olivat vahvasti näkyvillä myös kertomusvuoden istunnoissa. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, että "valiokunta katsoo, että parlamentaarikkojen osallistuminen pohjoismaisen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tiivistämiseen Pohjoismaiden neuvoston piirissä on jatkossakin tärkeää".

Tärkeimmät muut ajankohtaiset aiheet Pohjoismaiden neuvostossa tällä hetkellä ovat muun muassa pohjoismaisen EU-yhteistyön tiivistäminen, pohjoismaisen terveysalan yhteistyön tehostaminen eli tämä niin sanottu Könbergin raportti sekä pohjoismaisen työmarkkinoihin liittyvän yhteistyön edistäminen, Nielsenin raportti.

Arvoisa puhemies! Sitten toiseksi nostan esille Suomen tulevan puheenjohtajuuskauden Pohjoismaiden neuvostossa vuonna 2017, itsenäisyytemme juhlavuonna.

Suomi toimii puheenjohtajana Pohjoismaiden neuvostossa siis vuonna 2017. Neuvoston poliittista työtä johtavat Pohjoismaiden neuvoston suomalainen presidentti ja varapresidentti. Neuvoston täysistunto pidetään lokakuussa Suomessa, ja Suomi isännöi kansainvälisiä kokouksia. Lisäksi laaditaan ja toteutetaan kunnianhimoinen puheenjohtajuusohjelma.

Puheenjohtajuuskauden valmistelut ovat parasta aikaa käynnissä ja hyvällä mallilla. Pääsemme toden teolla vahvasti muokkaamaan ja luomaan yhteistä pohjoismaista agendaa. Työtä pohjoismaisen yhteistyön tiivistämiseksi ja esimerkiksi rajaesteiden poistamiseksi jatketaan — ja tässä nämä rajaesteet eivät nyt siis tarkoita näitä turvapaikanhakijakriisiin liittyviä asioita vaan sitä, että käytäntöjä ja lakeja yhdenmukaistetaan, jotta esimerkiksi suomalaisilla ammattitutkinnoilla olisi helpompi käydä töissä Norjan tai Ruotsin puolella ja päinvastoin. — Kiitos, arvoisa puhemies!

18.14 **Antti Kurvinen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Hetken aikaa, kun Suomi ja — Norjaa ja Islantia lukuun ottamatta — muutkin Pohjoismaat liittyivät Euroopan unioniin, vaikutti siltä, että pohjoismainen yhteistyö ja pohjoismaiset yhteiset projektit ovat vähän niin kuin tarpeettomia, tai niin kuin täällä jo todettiin kauniisti, että ne ovat itsestään selviä. Mutta, puhemies, minusta maailman viime aikojen tapahtumat ja kehitys, mitä Euroopassa ja ihan lähialueillammekin Itä-Euroopassa ja Itämerellä on tapahtunut, ovat osoittaneet, että pohjoismainen yhteistyö on jälleen kerran erittäin ajankohtaista. EU:n haasteet ja ongelmat, brexit, kaikki se, mitä mantereellamme tapahtuu, vaativat minusta entistä tiiviimpää yhteistyötä Pohjoismaiden välillä. Meidän historiamme ja arvopohjamme on kuitenkin hyvin samanlainen: hyvinvointiyhteiskunta, sosiaalinen markkinatalous, miesten ja naisten välinen tasa-arvo. Ne ovat niitä arvoja, mistä moni muukin maa haluaa ottaa meiltä mallia.

Itse suhtaudun myös edustaja Eerolan äsken esille ottamaan puolustusyhteistyöhön ja ulko- ja turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön Pohjoismaiden kesken erittäin myönteisesti ja toivon, että siinä otetaan askelia ja oppia. Lisäksi Suomella olisi erittäin paljon oppimista varsinkin Ruotsin ja Tanskan työmarkkinauudistuksista. Siellä on paljon korkeampi

työllisyysaste. Toivottavasti mekin pystymme niitä uudistuksia viemään läpi, vaikka joskus tuntuu täällä eduskuntakeskustelussa, että jos työmarkkinoita vähän joustavoitetaan, niin se tarkoittaa jotakin hyvinvointivaltion romuttamista, mutta ei se sitä ole esimerkiksi Tanskassa tarkoittanut.

Arvoisa puhemies! Haluan loppuun nostaa esille vielä pohjoismaisessa yhteistyössä Merenkurkun, Kvarkenin alueen. Tällä alueella Pohjanlahden molemmin puolin on valtavaa potentiaalia yrittäjyydessä, ja toivon, että tämä Vaasan uusiutuvan energian laivahanke saadaan eteenpäin ja Västerbotten ja Pohjanmaan maakunnat voivat olla ikään kuin tämmöinen uuden aluepolitiikan mallialue.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 8/2016 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.